

Zemědělská
fakulta
Faculty
of Agriculture

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Katedra krajinného inženýrství

Bakalářská práce

Právní úprava ochrany přírody a krajiny v České republice
a Evropě

Autor(ka) práce: Jméno autor Michaela Černá

Vedoucí práce: Ing. Monika Koupilová Ph.D.

Konzultant práce: Ing. Monika Koupilová Ph.D.

České Budějovice

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval(a) pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne

.....
Podpis

Abstrakt

Bakalářská práce na téma „Právní úprava ochrany přírody a krajiny v České republice a Evropě“ je zaměřená na historii, ochranu přírody a krajiny, mezinárodní dohody a úmluvy a legislativu ochrany přírody a krajiny. Cílem bylo napsat práci přiměřeně rozsáhlou, která obsahuje základní informace, ale také informace, které se běžně nevyskytují.

Klíčová slova: příroda, ochrana, ochrana přírody, krajina, ochrana krajiny, ochrana přírody a krajiny, legislativa, zákon, úmluva, dohoda, životní prostředí

Abstract

The bachelor's thesis on the topic "Legal regulation of nature and landscape protection in the Czech Republic and Europe" is focused on history, nature and landscape protection, international agreements and conventions and nature and landscape protection legislation. The aim was to write a reasonably large work that contains basic information, but also information that does not normally occur.

Keywords: nature, protection, nature protection, landscape, landscape protection, nature and landscape protection, legislation, law, convention, agreement, environment

Poděkování

Zde může být text poděkování. Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce Ing. Monice Koupilové Ph.D. za pomoc a čas, který mi věnovala při mé práci.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl bakalářské práce	9
2 Historie přírody a krajiny v České republice a Evropě	10
3 Současnost přírody a krajiny v České republice	12
3.1 Výškové stupně v České republice	12
3.2 Vegetační stupně v České republice	13
4 Legislativa České republiky o ochraně přírody a krajiny	16
4.1 Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny	16
5 Ochrana přírody a krajiny v České republice.....	19
5.1 Územní ochrana přírody a krajiny.....	19
5.1.1 Zvláštní územní ochrana přírody a krajiny	19
5.1.2 Obecná územní ochrana přírody a krajiny	21
6 Druhová ochrana přírody	27
6.1 Zvláštní druhová ochrana.....	27
6.2 Obecná druhová ochrana.....	27
7 Legislativa Evropské unie a ochrana přírody a krajiny.....	29
7.1 NATURA 2000	29
7.1.1 Červený seznam ohrožených druhů České republiky	30
7.1.2 Směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin	30
7.1.3 Směrnice Rady č 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků	31
8 Mezinárodní organizace a české organizace v ochraně přírody a krajiny.....	33
8.1 World Wide Fund for Nature (WWF).....	33
8.2 The World Conservation Union (IUCN).....	33
8.3 United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)	33
8.4 Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR).....	34

8.5	Správa ochrany přírody (SOP).....	34
9	Mezinárodní dohody a úmluvy v ochraně přírody a krajiny.....	35
9.1	Evropská úmluva o krajině.....	35
9.2	Karpatská úmluva.....	35
9.3	Úmluva o biologické rozmanitosti.....	36
9.3.1	Botanické zahrady a arboreta.....	36
9.3.2	Zoologické zahrady.....	37
9.3.3	Genové banky.....	37
9.4	Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva).....	37
9.5	Úmluva o mokřadech (Ramsarská úmluva).....	38
9.6	Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů (EUROBATS).....	39
9.7	Mezinárodní úmluva o regulaci velrybářství.....	39
9.8	Úmluva o ochraně evropsky planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (Bernská úmluva).....	40
9.9	Evropská úmluva o krajině.....	40
9.10	Dohoda o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků (AEWA).....	41
9.11	Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES).....	41
9.11.1	Legální a nelegální obchod s exempláři CITES.....	44
9.11.2	Česká republika a nelegální obchod s exempláři CITES.....	45
	Závěr.....	46
	Seznam použité literatury.....	47
	Seznam použitých zkratk.....	51

Úvod

Téma „Právní úprava ochrany a přírody a krajiny v České republice a Evropě“ jsem si vybrala z toho důvodu, že mi je jak právo, tak i krajina velice blízká. Dle mého názoru by se každý občan České republiky měl zajímat o životní prostředí a krajinu v České republice, ale i v Evropě nebo i v celém světě.

Nejprve bychom si měli vymezit pojem příroda. Definice přírody je velmi široká, nejširší definice tvrdí, že příroda je vše, co existuje, je stejného řádu, jako svět či vesmír. Přírodu také můžeme chápat jako anorganický a organický svět, který nás obklopuje.

Ochrana přírody je v poslední době velmi často diskutovaná. Některá přírodní společenstva jsou velice znehodnocována a zničena lidskou činností. Toto ničení přerůstá regenerační schopnosti biodiverzity. Zájem o ochranu přírody narůstá, ale i přesto dochází každý den k přírodním katastrofám jako je například odlesňování.

Orgány ochrany přírody mají při ochraně nezastupitelné postavení, ale vliv obyčejného člověka jako jednotlivce je velmi důležitý.

V dnešní době jsme velice pokročily, co se týče techniky. Některé technické vynálezy a výrobky jsou jistě obdivuhodné, ale bohužel si namlouváme jejich krásu. Navzájem se přesvědčujeme o jejich kráse, že nejsou jen účelné, ale jsou obdivuhodné a důmyslné. Je to ale jiná krása než krása v přírodě, která nás obklopuje. Tato „krása“ technických výrobků ničí naši krásnou přírodu. Kolik přírody se zničilo jen díky betonu a cementu. Kvůli našim potřebám, neustále něco ničit a stavět nové obrovské domy, panelové domy, nákupní centra apod., ubývají lesy a nové se už moc nevysazují, bohužel. V minulosti se lidé k přírodě také nechovali hezky, ale nebylo tolik lidí a techniky jako je dnes.

Ochrana přírody a krajiny a jejich využívání přírodních zdrojů jsou problémy, které jsou spjaté s vznikem člověka na zemi. V začátcích, kdy vznikl člověk na zemi, člověk velmi ovlivňoval stanoviště více než jakýkoliv živočišný druh. Člověk u tehdy narušoval přírodní rovnováhu.

1 Cíl bakalářské práce

V mé bakalářské práci se zaměřuji na právní úpravu ochrany přírody a krajiny v České republice a Evropě. Má práce je zpracována formou literární rešerše. Hlavním cílem práce je přiblížit čtenářům předmět ochrany přírody a krajiny. Snažila jsem se vytyčit některé témata ze širokého spektra témat v oblasti ochrany přírody a krajiny.

2 Historie přírody a krajiny v České republice a Evropě

Abychom si mohli popsat přírodu v současné době musíme se vrátit do geologické minulosti. Na našem území probíhaly veliké a rozmanité změny v podnebí, a tyto změny měli vliv na rostlinstvo a živočichy. Dnešní stav přírody a krajiny je důsledkem převratných klimatických a geologických změn v celé Evropě, které probíhali koncem třetihor a na začátku čtvrtohor, tudíž během posledních dvou miliónů let. V této době podnebí začalo značně kolísat. Byly tu glaciály, to jsou velmi chladné doby ledové, ty se střídaly s interglaciály, to jsou teplejší doby meziledové. Zvraty v tomto podnebí od základu změnilы životní podmínky v celé Evropě. (Láznička, 2005)

V druhohorách a skoro celé třetihory měla střední Evropa tropické a subtropické podnebí. V tomto podnebí odpovídalo i rostlinstvo a zvířena, rostli u palmy a žily zde některé druhy opic, ale když končily třetihory nastalo náhlé a výrazné ochlazování. Teplota klesla tolik, že Severní Evropu od Skandinávie, Německo a Polsko pokryl obrovský ledovec. Tento ledovec dosahoval až k našim severním pohraničním horám. Na jihu od našeho území se rozšířil mohutný horský alpský ledovec. Oba ledovce svým trvalým ledovým příkrovem ovlivnily podnebí. V době nejsilnějšího zalednění u nás vládly podobné teploty jako dnes v oblastech hornaté Asie. Na našich horách, na Šumavě, v Hrubém Jeseníku, v Krkonoších a Vysokých a Nízkých Tatrách, vznikla oblast věčného sněhu. Na vrcholech našich hor, ale v horských údolích se vytvořil místní ledovec. V nejteplejších a nejnižších místech se rozprostíraly malinké lesíky, kde převážně rostly břízy, vrby a borovice. Toto období u nás spíše odpovídalo dnešnímu Mongolsku nebo Jakutsku. Ledovec pokrýval celou severní Evropu a zabíral i mořský led, tudíž u nás bylo podnebí až neobvykle velmi suché. Na jaře vegetační období velmi kratičké, dále následovalo krátké, teplé a suché léto. Zimy u nás byly dlouhé, drsné a suché. V ledových dobách nebyla Evropa zaledněna nepřetržitě. Ledová období střídali doby meziledové, kdy se podnebí na určitou dobu uklidnilo a ledovce skoro zmizely, nebo ustoupily na sever. V meziledových dobách se u nás výrazně oteplilo a klimatické podmínky odpovídaly dnešní severní Jugoslávie nebo Bulharska. Léto bylo velmi teplé a suché a zimy byly teplé a vlhké. Zhruba před 600 000 lety zde žily na našem území dva druhy opic, makakové a pavíani. V těchto teplých podmínkách nastalo stěhování zvířat a rostlin, tudíž jižní flóra a fauna se vracela zpět na naše území. Rostliny a zvířata, která pocházela ze severu, buď úplně vyhynula nebo se stáhla do hor, do horských údolíček, nebo více na sever. V této době,

téměř na celém našem území, pokrývaly hluboké lesy, které zasahovaly i do severní Evropy. Mnoho druhů zvířat, v meziledových dobách, vymřelo. Patří sem obrovský mamut, srstnatý nosorožec, jeskynní lev, hyena, jeskynní medvěd a hodně malých živočichů. (Čihař 2002)

3 Současnost přírody a krajiny v České republice

Flóra a fauna v dnešní době na našem území je výsledkem klimatického vývoje v daleké minulosti. Důležitou roli zde hraje rozmanitost květeny a zvířeny, ty úzce souvisejí s geologickým podkladem a utvářením terénu, ale i nadmořská výška hraje svou roli. Člověk taky měl velký vliv na změnu přírody a krajiny, a to jak v kladném smyslu, tak i záporném smyslu.

Geologický podklad je velice významný pro rostliny. Tyto hory tvoří žulové skalní štíty, kde jsou zcela odlišné a chudší rostlinstvo. Vyskytuje se u nás celá řada druhů rostlin i zvířat, které k nám pronikaly z jiných oblastí Evropy, kromě typických středoevropských druhů. Nadmořská výška je pro zvířata a rostlinstvo velmi důležitá. Pokud půjdeme z nížin nahoru do hor, můžeme upozorovat, že se charakter rostlin i zvířat stále mění. Z úrodných a teplých polí, luk, lesů, a vinic projdeme stupněm podhorských a horských lesů, stupněm kosodřeviny a skončíme na vysokohorských nivách pod skalními štíty, v jejichž úžlabinách se dlouho do léta vyskytují sněhová pole. (Hudec, Novák 1997)

3.1 Výškové stupně v České republice

Prvním stupněm jsou nížiny. Ty se charakterizují intenzivním polním a lučním hospodářstvím. Převážně se v nížinách pěstuje vinná réva, cukrovka, kukuřice a jiné teplomilné plodiny. Jen málo se zde můžeme setkat s neporušenou nížinnou přírodou, s původní květenou, která se nacházela v bažinách, ve vlhkých lesích, na slaniskách, písčínách či stepích. V této neporušené přírodě může najít teplomilné rostliny a zvířata, které sem pronikly z jižní Evropy. Nížinný stupeň je u nás ohraničen nadmořskou výškou kolem 200 metrů.

Druhým stupněm jsou pahorkatiny. Reliéf má členitost kolem 30-75 metrů. Ve sníženinách a v rovinách je členitost do 30 metrů. Nadmořská výška v pahorkatinách je 190-300 metrů. Nejnižší bod je okraj nivy Svratky u Ivaně (170 metrů) a nejvyšší bod je Miroslavský vrch (339 metrů). (Culek, 2013)

V nadmořské výšce kolem 500 metrů začíná další stupeň, a to je podhorský. Ráz krajiny v tomto stupni se nápadně mění. V nižších polohách tvoří zbytky původních rostlin jako jsou doubravy. Výše již objevují bučiny s příměsí jedle a začínají převládat vysazované smrky. Tato krajina je ovlivněna lidskou činností. Lesy střídají pole, louky a pastviny. Na několika místech původní bučiny nebo jedliny, nevhodně nahradily smrkové monokultury.

Horský stupeň začíná v 800 m nadmořské výšky. Zde už se nesetkáme s dubem, ale původní porosty byly bučiny a smíšené lesy bukojedlové a smrkjedlové. Bohužel tyto původní porosty byly nahrazeny kulturními smrčínami. Tady už končí obdělávání zemědělské půdy a pole, ale nahrazují se loukami a pastvinami.

Pro vyšší horský stupeň jsou velmi typické smrkové lesy. Ve volném prostoru se nachází výhradně horské louky a pastviny. Mezi bylinami v tomto stupni můžeme najít různé horské druhy, jako je například podbělice alpská, nízké dřípatky, hořce a mnoho dalších. I fauna je zde velice rozmanitá, můžeme zde najít krále horských lesů jelena, ryse a divoké kočky. Tyto smrkové lesy sahají až do hor. V Krkonoších a v Jeseníkách, smrkové lesy, vystupují až do nadmořské výšky kolem 1300 m a na Šumavě do 1400 m. Dříve tato hranice byla vyšší, ale z důvodu současného odlesňování klesla. Odlesňuje se kvůli zvětšování horských pastvin. Nad touto lesní hranicí se objevují jednotlivé smrky, které jsou zakrslé a pokřivené, protože musí odolávat nepříznivým podmínkám v horách. V tomto stupni jsou typické tzv. vlajkové stromy. Větve těchto stromů, na které působí jednosměrné horské větry, vyrůstají jen na jedné straně kmene. Dalším příznakem je, že se dřeviny plazí po zemi.

Nad hranicí smrkových lesů začíná subalpínský stupeň s kosodřevinami a horskými nivami. Zde jsou typické rozsáhlé porosty horské borovice kleče. S touto borovicí se zde setkáme až v nejvyšších částech pásma v horách. Na severu Čech jí provází i horský jalovec, ale i borovice klímbo. Mezi byliny zde patří některé hořce, žluté kuklíky horské, náholníky i oranžové jestřábníky. Z lesů až sem vystoupají například ryši, případně jeleni a pravidelnými návštěvníky jsou kamzíci.

Nejvyšší horské pásmo neboli stupeň alpínský nebo vysokohorský začíná tam, kde porosty kleče přecházejí ve vysokohorské nízkostébelné nivy. Dřeviny jsou zde přitisklé k zemi a jsou to spíše keříky, jako je například vysokohorská vrba. Daří se tady drobným rostlinám, jsou to husté koberce, červené kvítky prvosenky, plazivé rozrazil, velkokvětá všivce a nízké hořce a hvozdíky. K vysokohorským živočichům patří kamzíci a horští hlodavci svišti, orli, sokoli a další dravci.

3.2 Vegetační stupně v České republice

Na území České republiky je 8 vegetačních stupňů. Vegetační stupně vyjadřují souvislost sledu rozdílů vegetace se sledem rozdílů výškového a expozičního klimatu. (Zlatník, 1976)

V nejvyšších polohách České republiky, jako jsou Krkonoše a Jeseníky, kde vrcholy přesahují 1500 metrů nad mořem můžeme rozlišovat 9. alpínský vegetační stupeň. Ve střední Evropě rozlišujeme alpínský vegetační stupeň, subnivální vegetační stupeň, nivální vegetační stupeň, a to znamená že dohromady máme 11 vegetačních stupňů.

V České republice máme dubový, bukodubový, dubobukový, bukový, jedlobukový, smrkojedlobukový, smrkový, klečový a v extrémech i alpínský vegetační stupeň. (Zlatník, 1975)

Dubový vegetační stupeň má průměrnou roční teplotu mezi 8,5-9,5 °C, počet dnů s průměrnou denní teplotou nad 10 °C je méně než 170, průměrný roční úhrn atmosférických srážek do 500 mm/rok, a zastoupení tohoto vegetačního stupně v České republice je 3,4 %. Vyskytuje se v nejsušších a nejteplejších oblastech České republiky, především na Jižní Moravě, v Polabí, v Českém Krasu, v Českém středohoří. Přebývá zde dub zimní a letní, místy i dub pýřitý, jasan úzkolistý, ale buk lesní zde nenajdeme.

Bukodubový vegetační stupeň má průměrnou roční teplotu mezi 8,2-8,8 °C, počet dnů s průměrnou denní teplotou nad 10 °C je cca 165, průměrný roční úhrn atmosférických srážek je 550-600 mm/rok, a zastoupení tohoto stupně v České republice je 14 %. Je souvisle v pahorkatinách. V teplých, suchých i mírně vlhkých klimatických oblastí, dominuje zde dub zimní, buk lesní a dub letní.

Dubobukový vegetační stupeň má průměrnou roční teplotu mezi 8,2-7,5 °C, počet dnů s průměrnou denní teplotou na 10 °C je cca 155, průměrný roční úhrn atmosférických srážek je 600-700 mm/rok, a v České republice má tento vegetační stupeň zastoupení 24,5 %. Je v mírně teplých klimatických oblastí a ve výše položených pahorkatinách. Přebývá zde buk, ale roste zde dub letní a jedle.

Bukový vegetační stupeň má průměrnou roční teplotu mezi 7,5-6,1 °C, počet dnů s průměrnou denní teplotou na 10 °C je cca 145, průměrný roční úhrn atmosférických srážek je cca 700 mm/rok, a v České republice má zastoupení 42,6 %. Vyskytuje se ve vyšších pahorkatinách, ale i nižších vrchovinách. Dominuje zde buk, ale roste zde i dub zimní a lezní a přirozeně přibývá jedle.

Jedlobukový vegetační stupeň má průměrnou roční teplotu mezi 4,7-6,1 °C, počet dnů s průměrnou denní teplotou nad 10 °C je cca 130, průměrný roční úhrn atmosférických srážek je cca 800 mm/rok, a zastoupení v České republice je 12,9 %. Vyskytuje se ve vrchovinách a vystupuje až do nižších hornatin. Spíše teplé oblasti ale

i spodní kraje chladných klimatických oblastí. Přirozené porosty jsou buk a jedle, na chudších půdách smrk.

Smrkojedlobukový vegetační stupeň má průměrnou roční teplotu mezi 2,9-4,7 °C, počet dnů s průměrnou denní teplotou nad 10 °C je cca 115, průměrný roční úhrn atmosférických srážek je 900-1100 mm/rok, a zastoupení tohoto vegetačního stupně v České republice je 2,1 %.

Smrkový vegetační stupeň má průměrnou roční teplotu mezi 1,7-2,9 °C, počet dnů s průměrnou denní teplotou nad 10 °C je cca 80, průměrný roční úhrn atmosférických srážek je méně než 1200 mm/rok, a zastoupení v České republice je 0,4 %. V chladných klimatických oblastech. Převažuje smrk s příměsí jeřábu ptačího. Rostou zde i buky, ale rostou zakrsle.

Klečový vegetační stupeň má průměrnou roční teplotu cca 1 °C, počet dnů s průměrnou denní teplotou nad 10 °C je cca 50, průměrný roční úhrn atmosférických srážek je méně než 1400 mm/rok, a zastoupení tohoto vegetačního stupně v České republice je 0,05 %. Vyskytuje se v nejvyšších polohách Krkonoš, Hrubého Jeseníku a Králického Sněžníku. Převažuje zde kleč, zakrslý smrk, jeřáb ptačí, vrba, bříza a další. (Buček, Lacina, 1999) (Plíva, Průša, 1969)

4 Legislativa České republiky o ochraně přírody a krajiny

Právní úprava ochrany přírody a krajiny je velice rozmanitý druh právních předpisů, různé právní síly i různých časových období, ale i oblastí. Ochrany a péče o životní prostředí je velice významným nástrojem samo právo. Právo upravuje vztahy k životnímu prostředí, jeho složkám i zdrojům, které jej ohrožují. Životní prostředí je, na rozdíl od lidského chování, řízeno přírodními zákony. Legislativa v tomto směru se velice rychle vyvíjí, doplňuje a upřesňuje. (Herčík, 2004)

4.1 Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Tento zákon a jeho právní předpisy vydané k jeho provedení, jsou zvláštními předpisy ve vztahu k předpisům o vodách, o ochraně nerostného bohatství, o lesích, o územním plánování a stavebním řádu, o myslivosti a rybářství, o ochraně zemědělského půdního fondu. (Damohorský, 2003)

Zákon má celkem 8 částí, 93 paragrafů a 1 přílohu. ČÁST I – úvodní ustanovení (§ 1 - § 3), ČÁST II – Obecná ochrana přírody a krajiny (§ 4 - § 13), ČÁST III – Zvláště chráněná území (§ 14 - § 45), ČÁST IV – Památné stromy, zvláště chráněné druhy rostlin, živočichů a nerostů (§ 46 - § 57), ČÁST V – Některá omezení vlastnických práv, finanční příspěvky při ochraně přírody, přístup do krajiny, účast veřejnosti a právo na informace o ochraně přírody (§ 58 - § 74), ČÁST VI – Orgány státní správy v ochraně přírody (§ 75 - § 85), ČÁST VII – odpovědnost na úseku ochrany přírody (§ 86 - § 89), ČÁST VIII – Ustanovení společná, přechodná a závěrečná (§ 89 - § 93). V příloze nalezneme seznam národních parků chráněných krajinných oblastí v České republice.

Účelem je přispět k obnově přírodní rovnováhy v přírodě i krajině, dále k ochraně rozmanitých forem života, přírodních krás i hodnot a ke správnému hospodaření s přírodními zdroji. (Česko, Damohorský, Drobník, 1999)

Naplnění účelu tohoto zákona je, aby se na něm účastnila i samospráva, to jsou kraje a obce, vlastníci pozemků, správci státních pozemků, to jsou právnické osoby, které jsou zřízené státem k péči o krajinu, např. Lesy ČR, AOPK ČR, správy NP, Pozemkový fond, Povodí, aj. (Miko, 2005)

Zákon o ochraně přírody a krajiny se dělí na obecnou ochranu veškeré přírody a krajiny a zvláštní ochranu vybraných částí, ale v obou případech jde o komplexní přístup. Do obecné ochrany přírody a krajiny patří území systému ekologické stability (viz strana 17), významné krajinné prvky (viz strana 19), obecná ochrana genofondu,

ochrana dřevin rostoucích mimo les (viz strana 20) a ochrana krajinného rázu (viz strana 19). Zvláštní ochrana přírody se člení na územní a druhovou ochranu. Územní ochrana jedná o stanovištích či plochách, které jsou vyhlášeny za zvláště chráněná území. U zvláště chráněných územích se dělí na **maloplošná a velkoplošná území**. Do velkoplošných území patří národní parky a CHKO, a do maloplošných území patří národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky. Celkově tato území zabírají 15 % rozlohy České republiky. Ochrana druhová spočívá na zpřísněném režimu nakládání se zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Ministerstvo životního prostředí vyhláškou číslo 395/1990 Sb. stanovuje seznam a stupeň ohrožení rostlin a živočichů. Tyto chráněné druhy rostlin a živočichů u jsou rozděleny do 3 kategorií. 1. kategorií jsou kriticky ohrožené, 2. kategorií jsou silně ohrožené a 3. kategorií jsou ohrožené druhy. Ochrana památných stromů patří k zvláště chráněných druhů, i když se jedná o takzvanou ochrannou individuální a tato ochrana je úzce spojena s památkovou péčí a historickými souvislostmi. Zákon o ochraně přírody a krajiny uděluje výjimky ze zákonných zákazů ve vztahu k památným stromům, a zvláště chráněným druhům živočichům, rostlin a nerostů. Tento zákon používaná k zajištění obecné i zvláštní ochrany prostředky administrativní, koncepční, ekonomické a sankční povahy. Do administrativních prostředků patří například souhlasit, dohody, stanoviska, povolení a vyjádření. Koncepčních prostředků patří například záchranné programy zvláště chráněných druhů a plány péče o zvláště chráněná území. Do ekonomických prostředků patří například finanční příspěvek na péči o pozemky důvodu zlepšování životního prostředí. A do sankčních prostředků patří například odebrání nedovoleně držených jedinců zvláště chráněných druhů a pokuty. (Damohorský, 2003)

Zákon stanoví, kde se bude nacházet chráněné území, buď ve velkoplošném nebo maloplošném území, a pro každé chráněné území stanoví základní a bližší ochranné podmínky.

Základní ochranné podmínky jsou stejné pro všechny chráněná území ve stejné kategorii. Jde o zákazy různých činností, ale za stanovených podmínek lze udělit výjimku formou správního rozhodnutí.

Bližší ochranné podmínky se zabývají činností nebo zásahy, které mohou být provedeny jen se souhlasem orgánu ochrany přírody. Seznam těchto podmínek obsahují jednotlivé právní předpisy, kterými se dané chráněné území zřizuje. Aby se posílily všechny ochrany všech kategorií chráněných území může orgán ochrany

přírody zřídit takzvané ochranné pásmo, v němž lze činnosti dále omezit nebo úplně zakázat. (Hora, 1998)

5 Ochrana přírody a krajiny v České republice

Přírodní celky jsou dnes zastoupeny ve fragmentech a ty patří k nejpestřejším a nejzajímavějším v celé Evropě. Na malé rozloze našeho státu se stýkají prostředí geomorfologicky, botanicky, geologicky a zoologicky velmi svérázná, jako je Český Masív, hory s alpínským vegetačním stupněm, stepi a lesostepi, rašeliniště, lužní lesy, skalní města a kras, pralesní společenstva a mnoho dalších. Bohužel se k tomuto bohatství ne vždy chováme tak jak bychom měli. Velké části Moravy, Čech a Slezska se posunuli mezi environmentálně nejproblematictější regiony světa. (Láznička 2005)

5.1 Územní ochrana přírody a krajiny

Územní ochrana přírody a krajiny je nejdůležitější oblastí zájmu ochrany přírody v České republice. Jejím prostřednictvím se zajišťuje komplexní ochrana krajiny. Zabývá se ekologickou stabilitou a týká se ohrožených organismů, vzácných geologických či geomorfologických objektů. Územní ochrana přírody se člení na územní ochranu obecnou a územní ochranu speciální.

Obecná územní ochrana přírody a krajiny se vztahuje na celé území české republiky a speciální územní ochrana přírody a krajiny se vztahuje na správu, řízení a rozvoj legislativně přesně vymezených zvláště chráněných území. (Láznička 2005)

5.1.1 Zvláštní územní ochrana přírody a krajiny

Zvláštní nebo speciální ochrana přírody a krajiny se zabývá tvorbou, řízením a správou sítě zvláště chráněných území. Jedná se o velmi cenné územní celky, které vymezují obecně závazné právní předpisy podle zákona č. 114/1992 Sb. a navazující legislativa.

V České republice se tyto chráněná území člení do šesti kategorií. Patří sem národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, národní přírodní parky, přírodní rezervace a přírodní památky. V současnosti tato území pokrývají 15% území České republiky.

Zvláště chráněná území jsou základem ekologické stability krajiny, nedocenitelný je jejich kulturní, vědecký, estetický, výchovný i hospodářský význam. Je v nich přizpůsobena hospodářská činnost. Převážná část těchto území leží v horských a podhorských regionech a v nížinách je jich o hodně méně. (Čihař 2002)

NÁRODNÍ PARKY

Národní parky jsou mezi chráněnými územími nejvyšší prioritou. Česká republika má tři národní parky a tím je Krkonošský národní park, Podyjí, Šumava a České Švýcarsko. Jsou to rozsáhlá území, jsou jedinečná v národním

a mezinárodním měřítku. Část národního parku má zaujímat přirozené nebo člověkem málo ovlivněné ekosystémy. Mimořádný vědecký a výchovný význam mají fauna, vegetace a neživá příroda v národních parcích. V České republice vyhláší národní parky zákonem parlament. (Sanetřík 2004, Miko 2010)

Krkonošský národní park

Národním parkem byl vyhlášen 17.5. 1963 na území 363 km² a s ochranným pásmem má rozlohu 548 km². Krkonošský národní park je nejstarším národním parkem v České republice. Jedná se o hercynské pohoří, které vzniklo před 600 miliony lety. Je tvořené převážně krystalickými břidlicemi.

Národní park Podyjí

Tento národní park vznikl 1.7. 1991 na území 63 km² a s ochranným pásmem má rozlohu 91 km². Navazuje, za hranicí České republiky, na rakouský národní park Thayatal. Typicky se zde vyskytují obrovité říční meandry, kterými řeka Dyje zaklesla do údolí hlubokého 200 metrů. Podél řeky jsou četné skalní stěny a balvanité sutě.

Národní park Šumava

Národním parkem byl vyhlášen 20.3. 1991 a se svou plochou, která činí 681 km², jde o největší národní park v České republice. Na národní park navazuje Chráněná krajinná oblast Šumava a na opačné straně státních hranic, tzn. v Německé republice, leží národní park Bayerischer Wald. V této oblasti jsou typické lesnaté hřbety, pláne s rašeliništi, divoké horské bystřiny a ledovcová jezera (Černé a Čertovo jezero). Lesy pokrývají 81,7 % národního parku.

Národní park České Švýcarsko

Národní park byl vyhlášen k 1.1. 2000 na rozloze 79 km². Leží v Chráněné krajinné oblasti Labské pískovce. Je to náš nejmladší národní park. Typickými jsou pískovcová skalní města a stolové hory se skalními hřbety, hlubokými roklemi a kužely vulkanitů. Unikátností je zde velkolepý kaňon řeky Labe, který je hluboký až 300 metrů. (Patzelt, 2011)

CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI

Chráněné krajinné oblasti patří mezi velkoplošná zvláště chráněná území, stejné jako národní parky. Podle zákona se jedná o rozlehlá území s harmonickou krajinou s reliéfem. CHKO zahrnuje podíl přirozených trvalých a lesních ekosystémů, předpokládá se velké zastoupení mimolesních dřevin a přítomnost dochovaných památek historického osídlení. Chráněné krajinné oblasti vyhláší vláda České republiky nařízením. Síť těchto území je z hlediska ekologické stability české krajiny

nezastupitelná a velmi důležitá. Jsou to tzv. osídlené ostrovy, které jsou hospodářsky využívány, ale ekologicky vyvážené. (Miko 2010)

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE

Národní přírodní rezervace jsou s první zónou národního parku nejpřísněji chráněná území v České republice. Mají menší rozlohu, ale jejich přírodní hodnoty jsou výjimečné. Člověk národní přírodní rezervace využívat může, ale pouze tak, že je bude jen zlepšovat nebo uchovávat. Národní přírodní rezervace vyhláší Ministerstvo životního prostředí České republiky vyhláškou. Mají v systému územní ochrany přírody a krajiny speciální postavení. Zahrnují nejvíce hodnotné části přírody, a tyto části vyžadují přísnou ochranu. (Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 1999)

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKY

Národní přírodní památky mají menší rozlohu s menšími přírodními útvary. Tyto útvary jsou především geomorfologické a geologické, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů. U těchto památek není vyloučena činnost člověka, ale je zde zakázáno hospodářské využívání nebo jiné podobné aktivity, které by vedly k poškození prostředí. Národní přírodní památky zřizuje Ministerstvo životního prostředí České republiky vyhláškou. (Čihař 2002)

PŘÍRODNÍ REZERVACE

Jsou to menší území s vysokou koncentrací přírodních hodnot. Pro jednotlivou geografickou oblast by v nich měly být zastoupeny významné a typické ekosystémy. Zákon č. 114/1992 Sb. stanoví podmínky využívání přírodních rezervací. Přírodní rezervace zřizují okresní úřady formou vyhlášky. (Čihař 2002)

PŘÍRODNÍ PAMÁTKY

Patří mezi malé přírodní útvary, kde jsou geologické a geomorfologické objekty, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů. Není zde vyloučena činnost člověka. Přírodní památky zřizuje územně kompetentní okresní úřad, a to vyhláškou. (Čihař 2002)

5.1.2 Obecná územní ochrana přírody a krajiny

Obecná územní ochrana přírody a krajiny prosazuje a rozvíjí tvorbu a ochranu ekologicky vyvážené a esteticky hodnotné krajiny. Soustředí se na vnější krajinu zvláště chráněných území, jejichž síť je předmětem zvláštní územní ochrany přírody a krajiny. Tato ochrana je spojena s ochranou mimolesní zeleně, ochranou druhovou i ochranou geologickou. Provádí se formou spoluúčasti orgánů ochrany životního

prostředí a ochrany přírody v procesu územního plánování a stavebního řízení, při ochraně půdního fondu, při pozemkových úpravách, při koncepci a realizace lesních hospodářských plánů nebo při vodohospodářských, rekultivačních úpravách. Obecná územní ochrana přírody a krajiny plní důležitou a nezastupitelnou funkci v systému české ochrany a přírody. Ovlivňuje celou krajinnou sféru, zvyšuje její obytný, produkční a rekreační potenciál. Ministerstvo životního prostředí České republiky spolupracovalo s dalšími resorty, jako jsou například Ministerstvo zemědělství České republiky, Ministerstvo hospodářství, Ministerstvo financí, a s odborníky, kteří se zabývají environmentální sférou, na vytipování několika klíčových oblastí, jejichž řešení mělo vést k rychlé nápravě. problémové okruhy byly rozpracovány do krajinnotvorných programů, kterými jsou program revitalizace říčních systémů, realizace územních systémů ekologické stability, program Péče o krajinu a program Obnovy vesnice nebo venkova. Tyto pravidla realizace těchto programů upravují zvláštní směrnice. Projekty financuje stát, eventuálně dotace ze Státního fondu životního prostředí České republiky. Základní ideou této ochrany přírody jsou právě tyto krajinnotvorné programy, které mají přinést systémovou nápravu problémů, zásadně snižují ekologickou stabilitu i estetický vzhled české krajiny a přírody. Program revitalizace říčních systémů vznikl v roce 1992 a v tomto roce jej vláda přijala pod č. 373. Tento program klade tři hlavní úkoly. První z nich je podpora a zvýšení schopnosti krajiny, tzn. např. zpomalování povrchového a podzemní odtoku vody. Druhým z nich je systémová náprava důsledků špatně provedených pozemkových úprav, nevhodného obhospodařování půdy a odvodnění zejména meliorací. A posledním je rekonstrukce přirozených funkcí vodních toků a jejich okolí. V tomto programu realizace územních systémů ekologické stability je vymezení územních systémů ekologické stability neboli ÚSES, a jejich realizace. Podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny jsou ÚSES. Cílem je pevné a závazné členění v územně plánovací dokumentaci. Tento program usiluje o stabilizaci a rozvoj přírodních hodnot české krajiny. Je to promyšlená a funkční síť přírodních a přírodě blízkých území. Program péče o krajinu vznikl v roce 1994, je zaměřen na podporu ochrany a tvorby krajiny s důrazem na zvláště chráněná území v České republice. Hlavními cíli jsou posílení a zachování mimoprodukčních funkcí krajiny, zejména vodohospodářské a ekologické, a odstranění nežádoucích jevů využívání krajiny. Tento program finančně kryjí velmi propracované dotace. Dotovány jsou aktivity v mimo zvláště chráněných území a ve zvláště chráněných území. Program obnovy

vesnice a venkova vznikl v roce 1991 a reaguje na postupné vylidňování venkova. Tento program usiluje o rehabilitaci a revitalizaci celého venkovského prostoru. Soustředí se na pět hlavních oblastí. První oblastí je udržení a rozvíjení tradic, životního stylu a pospolitosti. Druhou oblastí je rozvoj hospodářství. Třetí oblastí je zachovávání a obnova rázu obcí, jejich výstavby a sepjetí s okolní krajinou. Čtvrtou oblastí je zlepšení občanské vybavenosti a technické infrastruktury a poslední tedy pátou oblastí je udržení efektivního využití přirozeného produkčního potenciálu zemědělsky využívané krajiny. Nástroje obecné územní ochrany přírody a krajiny jsou územní systémy ekologické stability, významné krajinné prvky, krajinný ráz, přírodní parky a přechodně chráněné plochy. (Láznička 2005)

Pod obecnou ochranu přírody a krajiny patří základní povinnosti při obecné ochraně přírody, včetně územního systému ekologické stability, obecná ochrana živočichů a rostlin, ochrana volně žijících ptáků, podmínky pro odchylný postup při ochraně ptáků, registrace významných krajinných prvků, ochrana dřevin, povolení ke kácení dřevin, náhradní výsadba a odvozy, ochrana krajinného rázu a přírodních parků a přechodně chráněné plochy. (Čihař 1998)

ÚZEMNÍ SYSTÉM EKOLOGICKÉ STABILITY

Územní systém ekologické stability neboli ÚSES krajiny a významné krajinné prvky spadají podle zákona č 114/1992 Sb. do obecné ochrany přírody a krajiny. Jsou nezbytnou součástí komplexní pozemkové úpravy a územního plánu. ÚSES je propojený soubor pozměněných a přirozených přírodě blízkých ekosystémů. (Sklenička, 2003)

Tento systém se skládá z ekologicky stabilnějších krajinných systémů. Jedná se o síť vybraných částí ekologické stability a dále o navrhované prostorové a funkční doplnění. Územní systém ekologické stability vymezují orgány územního plánování a ochrany přírody, kteří spolupracují s orgány ochrany zemědělského půdního fondu, orgány vodohospodářskými a státní správou lesního hospodářství. Povinností každého vlastníka pozemku, na kterém se ÚSES nachází, je ochrana. Na vzniku ÚSES se podílí vlastníci pozemků, ale i obec a stát, to znamená že vytváření ÚSES je veřejným zájmem. Je projektován celoplošně, ve třech kategoriích: nadregionální, regionální a lokální ÚSES. (Čihař, 1998)

Biogeografické jednotky jsou hierarchicky následovně: provincie (2), podprovincie (4), regiony (90), biochory, typy geobiocénů. Pro účel hodnocení a vymezení ÚSES krajiny se vymezují významné segmenty krajiny. Základními

funkčními prvky jsou biocentra, biokoridory i lokální interakční prvky. (Vašíček, 2004)

Biocentrum

Biocentrum je území, které má umožnit trvalou existenci druhů přirozeného genofondu krajiny. Jsou vymežována tak, aby zahrnovala přírodní a člověkem podmíněných přirozených společenstev krajiny v určité oblasti biocentra. Biocentra mohou být navrhována v plánech ÚSES nebo existující. Funkční biocentra jsou v současnosti existující, které mají přírodní a přirozené ekosystémy s vysokým stupněm ekologické stability. (Simon, 2008)

Biocentra se rozlišují podle významu na lokální biocentra, regionální biocentra a nadregionální biocentra. (Vašíček, 2004)

Můžeme je dělit podle funkčnosti: existující (plně nebo jen částečně funkční), chybějící (nefunkční), podle reprezentativnosti: unikátní (výjimečné typy ekosystémů, vznik je podmíněn specifickými podmínkami, např. Červené Blata, tvořené rašeliništěm s výskytem borovice blatky), reprezentativní (typické pro biogeografickou jednotku, např. Žákova hora s bukovými porosty). (Míchal, 1994)

Existuje i kombinované biocentrum a kontaktní biocentrum. Kombinované biocentrum sdružuje různé formace, např. rybník s tůňmi a litorálem, obklopený porosty olší a podmáčenými loukami. Kontaktní biocentrum je v hraniční zóně biogeografických jednotek, např. na hranici biochory chladného inverzního žlebu a osluněné náhorní plošiny. (Láznička, 2005)

V České republice je vymezeno celkem 109 nadregionálních biocenter, které reprezentují 90 individuálních biogeografických jednotek neboli bioregionů. Nadregionální biocentrum musí mít rozlohu kolem 1 km² a méně. Dále je v České republice vymezeno 14 unikátních nadregionálních biocenter se středoevropským významem. (Vašíček, 2004)

Biokoridor

Biokoridor je skladebnou součástí územního systému ekologické stability. Je cílově tvořena ekologickým segmentem krajiny. Biokoridory propojují biocentra a umožňují migraci, šíření a kontakty mezi organismy. Slouží tedy ke zprostředkovávání biotických informací v krajině. Rozdílem mezi biokoridorem a biocentrem je, že biokoridor nemusí umožňovat trvalou existenci všech druhů společenstev. (Löw, 1995)

Dále zde probíhají pohyby druhů v rámci jejich denní aktivity a kontakty lokálních subpopulací. Pokud jde o migraci neboli tah, jsou biokoridory významné u dálkových migrantů, ty často vyžadují rychlou orientaci v terénu a vhodná přechodná útočiště při rozprchnutí mladých jedinců do okolní krajiny. (Sklenička, 2003)

Typický biokoridor je přirozené meandrující vodoteč s litorálním pásmem, břehovými a doprovodnými porosty dřevin. Máme kontrastní a modální biokoridory. Kontrastní biokoridory spojují biocentra, která mají odlišná druhová společenstva, např. stěpy s mokřadem. Modální biokoridory spojují zase biocentra se stejnými nebo podobnými druhovými společenstvy. (Láznička, 2005)

V České republice máme 182 nadregionálních biokoridorů, které propojují biocentra a napomáhají tak k důležité migraci. (Vašíček, 2004)

Interakční prvky

Tyto prvky jsou třetím skladebným prvkem ÚSES. Rozdílem mezi biokoridorem, biocentrem a interakčním prvkem je, že u interakčního prvku nevzniká podmínka propojení systému s ostatními elementy. Navrhování interakčních prvků do ÚSES by mělo podpořit rovnoměrnou distribuci skladebných prvků v krajině. Nejvíce se uplatňují liniové krajinné prvky jako jsou meze, dřevinný doprovod vodního toku apod. Dále se uplatňují plošné krajinné prvky jako jsou sady, louky, pastviny, mokřady atd. (Sklenička, 2003)

V těchto prvcích nacházejí prostředí pro život opylovači kulturních rostlin, predátoři, kteří omezují hustotu škůdců lesních ale i zemědělských kultur. Typické jsou remízky, společenstva lesních okrajů, stromy v poli, prameniště, skupiny stromů, vysokokmenné sady, aleje apod. Čím více interakčních prvků, tím více je účinnější působení územních systémů ekologické stability. Mají mnohem menší plochu než biokoridory a biocentra a dotvářejí síť harmonické kulturní krajiny. (Löw, 1995)

ÚSES se člení na lokální, regionální a nadregionální ÚSES.

Lokální ÚSES

Lokální Územní systém ekologické stability má rozhodující a specifické postavení, protože stabilizační působení všech prvků se naplňuje v této hladině. Biocentra v lokálním ÚSES jsou často obtížně hospodářsky využitelná. Jsou to například polní lada a ochranné lesy, které leží na extrémních stanovištích. Vyhovujícím měřítkem je 1:10 000.

Regionální ÚSES

Tvoří síť segmentů, které jsou ekologicky významné pro krajinu. Zahrnuje krajinu, kde je nadprůměrná péče. Aby se zde dalo hospodařit musí k tomu být tato krajina přizpůsobena. Měřítkem kartografického znázornění je 1:50 000.

Nadregionální ÚSES

V územním rámci České republiky a někdy i přesahujících území našeho státu. Návaznost při projektování ÚSES by mělo být: nadregionální – regionální – lokální. (Kovář, 2008)

KRAJINNÝ RÁZ

Krajinný ráz je definován v § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jako přírodní, historická a kulturní charakteristika určitého místa či oblasti. Krajinný ráz je kategorií smyslového vnímání a je vždy do jisté míry individuální nebo subjektivní záležitostí, to znamená, jak ho každý člověk vnímá. (Láznička, 2005, Vorel, Sklenička, 1999)

Předpoklad péče o krajinný ráz přinášejí poznatky o postojích zemědělců ke krajinným prvkům, jako jsou rozptýlené zeleně, meze, polní cesty, potoky atd., a o péči těchto zemědělsky málo atraktivních složek krajiny. (Klvač, 2009)

VÝZNAMNÝ KRAJINNÝ PRVEK

Významný krajinný prvek je hodnotná část krajiny. Je to ekologická, geomorfologická a estetická část krajiny, která utváří typický vzhled nebo udržuje její stabilitu, například ze zákona rašeliniště, lesy, rybníky, vodní toky, jezera, údolní nivy, meze, remízky, mokřady, stepní trávníky, skalní útvary, odkryvy, historické zahrady a parky atd. Vymezují se i tzv. civilizační prvky např. kostel, kamenný most, hřbitov, boží muka, ochranná hráz a podobně. (Láznička, 2005)

Orgán ochrany přírody má právo dát pokutu fyzické osobě ve výši až 100 000,- Kč při závažném poškození, zničení či narušení významného krajinného prvku. (Anděl, 1992)

DŘEVINA ROSTOUCÍ MIMO LES

Je to strom nebo keř rostoucí jednotlivě i ve skupinách ve volné krajině i na pozemcích mimo lesní půdní fond. Právní norma ošetřuje i ochranu dřevin rostoucích mimo les nejen ve volné krajině, ale také v sídlech. (Kolařík, 2003)

PALEONTOLOGICKÝ NÁLEZ

Je to věc, která je významným pozůstatkem či dokladem života v geologické minulosti a jeho vývoje do současnosti. (Láznička, 2005)

6 Druhová ochrana přírody

Druhová ochrana je zaměřená na ochrnu jednotlivých druhů organismů a je koncipovaná ve dvou rovinách. První rovinou je obecná druhová ochrana a druhou rovinou je ochrana zvláště chráněných druhů. (Sklenička, 2003)

Aktivní druhová ochrana přírody vedla v Evropě k záchraně mnoha populací kriticky ohrožených druhů. V oblastech Evropy v hustě osídlených oblastech v některých případech dochází k situacím, kdy člověk a populace navzájem konkurují a usilují o stejné zdroje pro přežití. (Machar, 2012)

6.1 Zvláštní druhová ochrana

Tato ochrana se zaměřuje na druhy rostlin a živočichů, které jsou ohrožené nebo vzácné anebo mají vědecký či kulturní význam. Tyto druhy jsou řazeny do speciálních seznamu podle stupně ohrožení. V nejvyšší stupni jsou kriticky ohrožené druhy. Menší pozornost mají druhy silně ohrožené nebo ohrožené. Rostliny, které jsou zvláště chráněné se nesmí trhat, poškozovat, vykopávat a sbírat. Zvláště chráněné druhy živočichů se nesmí usmrcovat, zraňovat, poškozovat jejich hnízda, rušit v přirozeném vývoji, poškozovat jejich hnízda, nory či brlohy. (Čihař, 2002)

6.2 Obecná druhová ochrana

Je to ochrana všech druhů rostlin a živočichů před poškozování, sběrem, odchytem nebo ničením, ať už vědomým či nevědomým. V této ochraně se snaží zabránit ohrožení jednotlivých druhů vlivem přímé likvidace, genetické degenerace, likvidace stanovišť, narušení rozmnožovacích schopností apod. Řeší i ochranu druhů a řeší nebezpečí rozšíření a zavlečení nepůvodních druhů do krajiny. (Sklenička, 2003)

Stanovuje povinnost fyzických a právnických osob postupovat při jakékoliv činnosti, tak aby nedocházelo k úhynu či poškozování volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a ničení stanovišť neboli biotopů. (Čihař, 2002)

Rostliny a živočichové tvoří živou složku životního prostředí i obnovitelné přírodní zdroje. Právní úprava ochrany živočišstva a rostlinstva je obsažena ve větším množství zákonů a závažných právních předpisů. Tyto předpisy se dělí do 4 skupin. Do první skupiny patří zákony, které obsahují úpravu ochrany všech rostlin a živočichů, to znamená že je chrání v rámci celých jako systému. Mezi tyto zákony patří například zákon o ochraně přírody a krajiny (114/1992 Sb., viz strana 20). Dále pak do právní úpravy ochrany živočišstva rostlinstva v první skupině je i lesní zákon a vodní zákon (254/2001 Sb. viz strana 22). Ve druhé skupině jsou zákony, které

poskytují ochranu živočichům či rostlinám před vnějšími škodlivými vlivy. Do této skupiny řadíme zákon o veterinární péči č. 166/1999 Sb., nebo zákon rostlinolékařské péči č. 147/1996 Sb. Lze sem zařadit i zákon na ochranu zvířat před týráním č. 246/1992 Sb. Ve třetí skupině jsou zákony, které chrání živočichy v rámci myslivosti a rybářství a rostliny v rámci zemědělské výroby a lesního hospodářství. Do poslední čtvrté skupiny řadíme zákony, které se zaměřují na poskytnutí zvláštní ochrany vzácným ohroženým druhům rostlin nebo živočichů. Do této skupiny tedy náleží zákon o ochraně přírody a krajiny, který speciálně upravuje ochranu vymírajících či řídko se vyskytujících druhů rostlin a živočichů. (Damohorský, 2003)

7 Legislativa Evropské unie a ochrana přírody a krajiny

Legislativní činnost Evropské unie v oblasti ochrany přírody a krajiny je důležitější a rozsáhlý zdroj ekologického práva. (Seibert, Vysoká škola báňská, 1997)

Ochrana přírody a krajiny je většinou řazena mezi oblasti, kde je vysoká míra shody s legislativou EU a za to vděčíme zákonu na ochranu přírody a krajiny. (Hora, 1998)

7.1 NATURA 2000

České republice existuje výborná soustava zvláště chráněných území a režim je stanoven zákonem č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. V souvislosti se vstupem do evropské unie je nutné, aby národní systém těchto chráněných území byl upraven nebo pozmeněn, aby byl kompatibilní s evropským systémem a tím je soustava NATURA 2000. Prostřednictvím NATURY 2000 jsou chráněny ohrožené druhy volně žijících živočichů a ohrožené druhy planě rostoucích rostlin, v kombinaci s ochranou daného území, tak aby zůstal jejich přirozený stav. NATURA 2000 představuje kombinaci ochrany živočichů, rostlin a území, a úplné informace o přírodě v ČR. (Škácha, 2003)

U druhů živočichů, rostlin a ptáků odborníci zjišťují jejich celkové rozšíření a početnost nadaných lokalitách. Najdeme zde tzv. evropský a národní seznam. Je to seznam významných lokalit evropská společenství, a tyto významné lokality jsou schváleny evropskou komisí. Návrhy lokalit podle Natura 2000 jsou připravené ministerstvem životního prostředí a předjednané s vlastníky uživateli pozemku, tak jsou projednány i s ostatními ministerstvy. Národní seznam zahrnuje navržené lokality podle směrnice o stanovištích se základními údaji o každé lokalitě. (Láznička, 2005)

Vytváření soustavy NATURA 2000 představuje velice komplikovaný proces. V tomto procesu jsou významně dotčena vlastnická a další majetková práva celé řady subjektů, kterých se vyhlášení soustavy týká. NATURA 2000 je vytvářena na základě Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin neboli Směrnice o stanovištích a Směrnice Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků. Podle těchto směrnic vyhláší státy tzv. lokality významné pro společenství (Sites of Community Importance – SCIs). NATURA 2000 byla v České republice realizována zákonem č. 218/2004 Sb., kterým se novelizoval zákon č. 114/1992 Sb. podle současné právní úpravy může být na území Evropy významných lokalit uplatněna základní ochrana,

nebo je lze vyhlásit za zvláště chráněná území nebo zvláště chráněná území zřídit smluvně. Vyhlášení zvláště chráněného území si provádí příslušné orgány ochrany nejpozději do 6 let od přijetí lokality do evropského seznamu. Mezi vlastníkem a orgánem ochrany dotčeného pozemku dojde založení prvků územního systému ekologické stability. Při vyvlastňování se musí postupovat podle zákona č. 184/2006 Sb. o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě neboli zákon o vyvlastnění. Návrh na vyvlastnění podává příslušný orgán ochrany přírody. (Pekárek, 2010)

7.1.1 Červený seznam ohrožených druhů České republiky

Červený seznam ohrožených druhů obratlovců České republiky, který je připravován odborníky nejen ze státní ochrany přírody, ale i vysokých škol, pracovišť Akademie věd ČR a muzeí, bude pro českou ochranu přírody významným podkladem. Tyto seznamy ohrožených druhů podle nových kritérií zahrnují i poddruhy planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, kterým bezprostřední vyhubení či vyhynutí nehrozí. (Plesník, Hanzal, Brejšková, 2003)

Do začátku 90. let 20. století byla příprava červených knih a seznamů založena na názoru jednotlivých odborníků. Seznamy celosvětově ohrožených druhů vycházely jako tištěné publikace ve dvouletých intervalech.

7.1.2 Směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

Základním cílem v obecném zájmu Společenství je zachování ochrany a zlepšování kvality životního prostředí, včetně ochrany přírodních stanovišť volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Cílem směrnice je podpoření ochrany biologické rozmanitosti neboli tzv. biodiverzity prostřednictvím ochrany přírodních stanovišť, planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů kromě ptáků na území všech členských států EU. (Roth, 2003)

Na území členských států EU se stav přírodních stanovišť stále zhoršuje a více druhů je ve volné přírodě vážně ohroženo. Tyto stanoviště, která jsou ohrožená, patří do přírodního dědictví Společenství. Lokality, které jsou vhodné pro vyhlášení do zvláštní oblasti ochrany, si navrhují členské státy sami. Je však nutné stanovit postup, aby ve výjimečných případech byla vyhlášena i lokalita, která členským státem

navržena nebyla, ale kterou Společenství považuje za důležitou pro zachování nebo přežití prioritních typů přírodních stanovišť nebo druhů. Lokalitou se znamená zeměpisně definované území, jehož hranice jsou jasně vymezeny. Jedinec je jakýkoliv živočich nebo rostlina a je živý či mrtvý. (Hora, 1998)

Česká republika vložila tuto směrnici o stanovištích do zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Tyto stanoviště jsou ve České republice vyhlášována formou nařízení vlády. A v současné době je na našem území vymezeno 1 112 evropsky významných lokalit.

7.1.3 Směrnice Rady č 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků

Směrnice o ptácích je jedna z prvních právních předpisů ES na ochranu přírody. Tato směrnice je jednou ze dvou směrnic na ochranu biodiverzity na území EU. Směrnice slouží k ochraně volně žijících ptáků, protože velké množství druhů volně žijících ptáků rychle vymírají, a to znamená hrozbu pro ochranu přírodního prostředí a ohrožuje biologickou rovnováhu. Směrnice se týká ochrany populací všech druhů ptáků, kteří se přirozeně vyskytují ve volné přírodě na území členských států EU. (Roth, 2003)

Většina druhů volně žijících ptáků, kteří se přirozeně vyskytují na území členských zemí EU jsou většinou stěhovavé druhy. Tyto druhy ptáků tvoří společné dědictví a tato ochrana je problémem životního prostředí. Tato směrnice neplatí pro Grónsko, protože životní podmínky ptáků jsou na tomto ostrově odlišné od životních podmínek ptáků, a to zejména podnebím, malou hustotou osídlení a velikostí a polohou ostrova. Cílem směrnice je zamezení ničení a znečišťování stanovišť ohrožených ptáků, nebo rušení, které negativně ovlivňuje jejich život. Zahrnuje ochranu, která zahrnuje specifická opatření ochrany jejich stanovišť. Reguluje tyto druhy a zahrnuje ochranu péče o tyto ptáky. Jedná se o druhy, které jsou ohrožené vyhubením, ohrožené specifickými změnami jejich stanovišť, vzácné, ty jsou málo početné nebo jsou to prostorově omezené populace, a ostatní druhy, kteří vyžadují nějakou ochranu nebo pozornost. Zvláštními opatřeními v této směrnici jsou že země EU musí označit nejvhodnější prostředí jako zvláště chráněné oblasti z hlediska počtu druhů a rozlohy. Toto zvláštní opatření se vztahuje na pevninu ale i na moře a zvláštní pozornost je věnována mokřadům. (Hora, 1998)

Některým druhům, které podléhají zvláštním opatřením si zajišťuje jejich přežití o rozmnožování jejich areálu rozšíření. Každé členské země EU je povinna provést

opatření, aby nedocházelo k porušování stanovišti, vyrušování růže zvláště chráněných oblastí. V obecných ochranných opatření se zakazuje úmyslné poškozování 100 vajec, sběr a držení vajec, držení ptáků, jejich lov je zakázán a úmyslné usmrcování nebo odchyt volně žijících ptáků. Některé druhy ptáků mohou být loveny, ale musí být dodrženy tyto zásady: druhy ptáků nesmí být loveny v období rozmnožování nebo odchovu mláďat, počet ulovených ptáků nesmí ohrozit úroveň populace, stěhovavé druhy nesmí být loveny období návratu do míst rozmnožování. (Vilímková, 2005)

8 Mezinárodní organizace a české organizace v ochraně přírody a krajiny

8.1 World Wide Fund for Nature (WWF)

Je to dobročinná organizace jejíž sekretariát sídlí ve Švýcarském Glandu, odkud řídí síť 30 nezávislých poboček po celém světě. Tato organizace byla původně založena s cílem získávat finanční prostředky na ochranu přírody. (Moldan, 2009)

8.2 The World Conservation Union (IUCN)

Je to světový svaz ochrany přírody, který se stará hlavně o územní ochranu. Je to nejdůležitější síť ochrany na celém světě. Tato unie spojuje 82 států, 111 vládních agentur, více než 800 nevládních organizací a cca 10 000 odborníků a vědců ze 181 zemí v celosvětovém partnerství. Její ústředí je ve Švýcarském Glandu. (Láznička, 2005)

8.3 United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)

S Pařížskou úmluvou vytváří Seznamy světového dědictví, v souvislosti s programem Man and Biosphere a Člověk a biosféra. Vyhláší biosférické rezervace. (Láznička, 2005)

Česká republika má 12 nejvýznamnějších památek a památkově významných území na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Podnětem ke vzniku UNESCO byly zkušenosti z 2. světové války, jejíž hrůzy přiměly světové společnosti, aby zajistily, aby se další katastrofy nemohly opakovat. Ústava UNESCO má tři hlavní orgány a tím je Generální konference UNESCO, Výkonná rada UNESCO a Sekretariát. UNESCO působí ve čtyřech hlavních sektorech: kultura, věda (sociální vědy, přírodní vědy), komunikace a informace a vzdělání. Světové dědictví v organizaci UNESCO patří do působnosti sektoru kultury, i když přesahuje do sektoru vědy, když jde o přírodní památky, které jsou zapsané na Seznamu světového dědictví. Členské státy jsou rozděleny do několika skupin. Do Afriky, Latinské Ameriky a Karibské oblasti, Asie a Tichomoří, Arabské země, střední a východní Evropa a západní Evropa včetně Spojených států Amerických, Kanady a Izraele. Tyto země spolu spolupracují. (Kučová, 2009)

8.4 Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR)

Je to odborná instituce státní ochrany přírody, která zajišťuje metodickou, informační, dokumentační, výchovně vzdělávací, vědeckovýzkumnou a poradenskou činnost v oblasti péče o krajinu a přírodu. Ministerstvo životního prostředí v roce 1995 jí zřídilo jako jednu ze dvou nástupnických organizací českého ústavu ochrany přírody (ČÚOP). Je to organizační složka státu a má ústředí a speciální útvary v Praze. Speciální odborné útvary sídlí v Brně, střediska v Praze, Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Pardubicích, Olomouci, Ostravě, Brně a v Havlíčkově Brodě. Předmětem činnosti této organizace je:

- zajišťování péče a zpřístupnění jeskyně,
- vedení fondu pozemku ve zvláště chráněných územích,
- vedení ústředního seznamu ochrany přírody a centrální dokumentace ochrany přírody,
- mezinárodní spolupráce v ochraně přírody včetně funkce výkonově lidského orgánu CITES,
- uskutečňováním opatření k ochraně přírody, krajiny a přírodního dědictví,
- zajišťování inventarizačních průzkumů a plánu péče o chráněná území,
- vydávání stanovisek a expertních posudků pro orgány státní správy a pro ostatní právnické a fyzické osoby,
- odborná, vědeckovýzkumná a znalecká činnost a šíření informací v oblasti ochrany přírody. (Láznička, 2005)

8.5 Správa ochrany přírody (SOP)

Je to organizační složka státu, která byla zřízena v roce 1995 jako zpráva chráněných krajinných oblastí České republiky. Správou ochrany přírody se stala 1.května 2004 opatřením ministerstva životního prostředí. (Láznička, 2005)

9 Mezinárodní dohody a úmluvy v ochraně přírody a krajiny

Mezinárodní spolupráce v ochraně přírody a krajiny je nevyhnutelná, a proto jsou využívány dohody na mezinárodní úrovni. Tyto dohody jsou protože, někteří jedinci migrují přes státní hranice, dále mezinárodní obchod s biologickými výrobky může vést k drancování a přínos plynoucí z biologické rozmanitosti má mezinárodní význam. (Primack, 2001)

Jednotlivé státy se zavazují, že dané smlouvy a úmluvy budou dodržovat, a to je zajištěno tím, že daná smlouva nebo úmluva je součástí národní legislativy, jako je tomu i v České republice. (Moldan, 2015)

9.1 Evropská úmluva o krajině

Tato úmluva je výsledkem dlouholetého úsilí skupiny odborníků rady Evropy. Byla přijata v roce 2000 a Česká republika jí podepsala v roce 2002 a od 1. října 2004 se stala závaznou normou. Cílem této úmluvy je podpoření ochrany plánování krajiny a organizování evropské spolupráce v této oblasti. Přijetím této úmluvy, Česká republika uznala, že krajina je důležitou součástí kvality života lidí ve městech i na venkově a v nerušených oblastech i v oblastech vysoce kvalitních a pozoruhodných i běžných. (Halkovová, 2011)

9.2 Karpatská úmluva

Tutu úmluvu iniciovala Ukrajina v roce 2003. V tomto stejném roce podepsali všechny „Karpatské země“ předložením Úmluvy o ochraně a udržitelnému rozvoji Karpat včetně České republiky. Jedná se o území o velikosti přes 200 000 km². Úmluva se podepisovala v Kyjevě a vstoupila v platnost dne 4. ledna 2006. (Halkovová, 2011)

Je to rámcová úmluva o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat, kterou v roce 2006 podepsalo sedm karpatských států a tím je Česká republika, Slovensko, Ukrajina, Maďarsko, Rumunsko, Polsko a Srbsko. (Zelenka, 2012)

Tato úmluva vznikla z iniciativy Ukrajiny a za pomoci Programu OSN pro životní prostředí. Úmluva byla podepsána v Kyjevě. Obecným principem je závazek těchto států spolupracovat při ochraně a udržitelném rozvoji Karpat. Cílem je zlepšení kvality života, chránit přírodní hodnoty, chránit kulturní dědictví a posílení místní ekonomiky. Zaměřuje se na okruh témat od ochrany a udržitelného využívání

biologické a krajinné rozmanitosti či změny klimatu, až přes udržitelné zemědělské a lesní hospodaření, dopravu a infrastruktury, cestovní ruch nebo kulturní dědictví. Karpatská úmluva umožňuje efektivnější přístup k ochraně Karpat a dále přispívá ke koordinaci aktivit mezi státy, které podepsaly tuto úmluvu. V České republice se Karpatská úmluva vztahuje na daný region a ten činí asi 1/10 rozlohy České republiky. Tato rozloha je na území Moravskoslezského, Zlínského, Olomouckého a Jihomoravského kraje. Karpaty jako takové zasahují do České republiky v rámci Vnějších Západních Karpat. Chráněné krajinné oblasti, které jsou součástí této úmluvy a jsou v České republice jsou Bílé Karpaty, Pálava a Beskydy, dále jsou zde hodnotná území Karpat v Česko republice a zde patří Hostýnské vrchy, Chřiby, Litenčická vrchovina, Žďánický les či Vizovické vrchy. (https://www.mzp.cz/cz/karpatska_umluva)

9.3 Úmluva o biologické rozmanitosti

Tato úmluvám patří k nejvýznamnějším mezinárodním úmluvám v oblasti životního prostředí. Klade si 3 hlavní cíle. Prvním cílem je ochrana biologické rozmanitosti, druhým cílem je udržování využívání jejich složek a třetím cílem je spravedlivé a rovnocenné rozdělování přínosů plynoucích z genetických zdrojů.

Ochrana biologické rozmanitosti znamená ochranu složek biodiverzity mimo jejich přirozené biotopy neboli stanoviště. Zahrnuje ochranu druhů v zoologických zahradách, genových bankách, botanických zahradách a arboretech. Cílem je záchrana a obnovení populací na původních stanovištích. (Brožová, 2004)

Je to globální ochrana o setrvalém využití biologické rozmanitosti. Hlavními cíli jsou setrvalé využívání složek biologické rozmanitosti, konzervace biologické rozmanitosti a zajištění spravedlivého podílu na prospěch z využívání biologické rozmanitosti. Tato úmluva vlastně zahrnuje všechny druhy ekosystémů, druhy a genetické zdroje. Významnou část úmluvy je tzv. Agenda 21, ta se týká genetických zdrojů rostlin a zvířat, kterou jsou využívány pro potřeby v zemědělství a ve výživě. Česká republika do této úmluvy vstoupila v roce 1994 a do právního řádu byla zařazena ve Sbírce zákonů č. 134/1999. (Salaš, 2003)

9.3.1 Botanické zahrady a arboreta

Tyto zahrady slouží nejen k ochraně flóry, vzdělání a k výchově generací i relaxace návštěvníků, ale také k ochraně biodiverzity planě rostoucích rostlin a aktivní péči

o záchranu rostlinného genofondu. Po celém světě je asi 1 600 botanických zahrad, které mají velmi významné sbírky rostlinstva. V dnešní době se tyto zahrady více zaměřují na vzácné a ohrožené druhy rostlin. V České republice se specializují na sbírky vodních a mokřadních rostlin v Třeboni. Cílem je ustavení poradního sboru botanických zahrad, které slouží pro záchranu ohrožených druhů rostlinstva a ustavení poradního orgánu, který by měl zajišťovat výměnu informací a zkušeností mezi různými botanickými zahradami. (Brožová, 2004)

9.3.2 Zoologické zahrady

Tyto zahrady přispívají k zachování biologické rozmanitosti volně žijících živočichů. Základem je chov i záchranu ohrožených, ale i neohrožených živočichů v lidské péči. Bere zřetel na výchovu veřejnosti k ochraně přírody. V České republice najdeme 16 zoologických zahrad, které zřizují obce, krajské úřady nebo fyzické a právnické osoby. (Brožová, 2004)

9.3.3 Genové banky

Těmito bankami se rozumí, že je to soubor zařízení a systematických opatření, které slouží k uchování genetické diverzity živých organismů ve formě semen, embryí, kryogenních a pylu. Organismy, které jsou využívány v zemědělství jsou jedno ze složek agrobiodiverzity, která zahrnuje komponenty biologické rozmanitosti a přispívají k produkci potravin a lidských životních potřeb, jako jsou např. suroviny, léky, tažná síla zvířat apod. Člověk dle této úmluvy není zahrnut do pojmu genetického zdroje. (Brožová, 2004)

9.4 Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva)

Úmluva byla podepsána v roce 1979 v Bonnu. Primárně se zaměřuje na ptačí druhy. Smluvní strany uznali že volně žijící živočichové jsou nenahraditelnou součástí přírodních systémů. Musí být dodržována a zachována, aby se některé stěhovavé druhy nestály ohroženými. Státy, kterých se týká této úmluvám by měli podporovat a propagovat výzkum těchto stěhovavých druhů vy usilovat o bezprostřední zajištění ochrany druhů. Toto úmluva však má i své problémy, protože jí podepsalo pouze 36 zemí a její rozpočet je velmi omezený a nepatří do ní druhy, které migrují, jako jsou například mořští savci a ryby. (Primack, Richard B., 2001)

Součástí omluvy jsou dva seznamy ohrožených druhů živočichů. Příloha I. obsahuje seznam druhů kriticky ohrožených v celém areálu nebo na jeho podstatné části. Země, které mají na svém území ohrožené druhy, které jsou zahrnuté do této přílohy, by měli zakázat jakékoliv úmyslné zabíjení, poškozování nebo rušení těchto živočichů a zajistit aktivní ochranných stanovišť a omezovat vlivy znesnadňující jejich migraci a odstraňovat ostatní ohrožující faktory. Živočichové, kteří jsou této příloze se zakazují lovit. Připouští se pouze 4 výjimky, 1. výjimkou je lov k vědeckým účelům, 2. výjimkou je lov pro podporu rozmnožování nebo přežití druhů, 3. výjimkou je lov uspokojení potřeb těch, kteří takový druh čně užívají ke svému živobytí a poslední 4. výjimkou je lov, kteří vyžadují mimořádné okolnosti. Sami státy mohou přijmout přísnější opatření které nejsou uvedeny v těchto přílohách. Ve druhé příloze najdeme živočichy, jejichž ochraně by měli areálové státy, jsou země s výskytem daného druhu živočicha, uzavírat zvláštní dohody. Cílem těchto dohod je obnovení nebo zajištění dobrých podmínek pro přežití ohrožených stěhovavý druhů. Současné době jsou 4 regionální dohody. Ochrana stěhovavých druhu v České republice je uzákoněna zákonem č. 23/1962 Sb., o myslivosti a také zákonem číslo 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Zákaz lovu chráněných živočichů je zajištěn dvojím způsobem v zákoně o ochraně přírody a krajiny. Prvním způsobem je přímo zvláštní ochrana živočichů a druhým způsobem je opatření v rámci lokalit, ve kterých se tyto druhy vyskytují a používají je zvláštní území ochrany. (Hora, 1998)

Zabývá se ochranou africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků. Zkoumá a monitoruje až 172 populací druhů vodních ptáků. V České republice se vyskytuje 76 druhů zahrnutých v této úmluvě. (Halkovová, 2011)

9.5 Úmluva o mokřadech (Ramsarská úmluva)

Tato úmluva chrání místa, která jsou především biotopy vodního ptactva mezinárodního významu. Byla uzavřena v roce 1971 v íránském městě Ramsar, a tato úmluva ochraňuje mokřady, které jsou zapsány v ramsarském seznamu. (Moldan, 2015)

Pro Českou republiku je platná od 2. července 1990. Úmluva se zabývá především mokřady a vodním ptactvem, které jsou vázané na mokřady. Ramsarská úmluva zřizuje mokřadní chráněná území, která jsou zahrnuta v seznamu či nikoliv, podporuje výzkum a výměnu údajů a publikací o mokřadech a jejich fauně a flóře,

snaží se zvyšovat stav vodního ptactva v mokřadech a dohlíží na péči mokřadů, plánují záměry smluvních stran, aby bylo podporováno zachování mokřadů zařazených do Seznamu a zařazují vhodné významné lokality a oblasti do Seznamu mezinárodně významných mokřadů. Jde o mezinárodní úmluvu, která komplexně chrání stanoviště nebo biotopy významných druhů živočichů, zejména tedy vodního ptactva. U nás jsou tyto závazky a povinnosti v právním řádu na úseku vodního hospodářství, zejména zákon č. 138/1973 Sb., o vodách a zákon ČNR č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství. Tyto zákony zajišťují ochranu mokřadů, a to prostřednictvím ochrany jakosti a kvantity vody i prostředí výskytu vod. (Hora, 1998)

Týká se ústí řek, přímořských biotopů a sladkovodních biotopů. (Primack, 2001)

V současné době je 1 801 mokřadů s celkovou rozlohou kolem 1 630 000 km². Na území České republiky je vyhlášeno Ramasarskou úmluvou 14 významných mokřadů.

9.6 Dohoda o ochraně populací evropských netopýrů (EUROBATS)

Tato dohoda začala platit v roce 1994, v tomtéž roce k ní přistoupila i Česká republika. Cílem dohody je ochrana populací evropských netopýrů. V České republice se vyskytuje 21 druhů netopýrů, kteří jsou zahrnuti v dohodě. (Halkovová, 2011)

Seznam těchto chráněných evropských netopýrů je v seznamu, který je uveden v příloze I. Členské státy neboli tzv. smluvní strany, se touto dohodou zavazují zákaz držení a zabíjení netopýrů a zákaz úmyslného odchyty netopýrů. Zavazují se určovat lokalitu, která je významná z hlediska těchto ohrožených netopýrů a tím jsou jejich úkryty i potravní stanoviště. Dále musí zajišťovat jejich ochranu, podporovat výzkumné programy ke zlepšení ochrany těchto netopýrů, zlepšovat informovanost veřejnosti o této ochraně a dohodě a musí spolupracovat s ostatními zeměmi. (Andreas, 2004)

9.7 Mezinárodní úmluva o regulaci velrybářství

Původní účel této úmluvy byla ochrana velrybích populací před vyhynutím a zachování možnosti jejich lovu do budoucna. V současné době je součástí této úmluvy 88 členských států. Česká republika úmluvu o regulaci velrybářství podepsala v roce 2005. (Halkovová, 2011)

V roce 1946 byla zřízena Mezinárodní velrybářská komise, která měla sídlo v Cambridge v Anglii. Od roku 1979 jsou všechny druhy kytovců zařazeni do úmluvy

CITES. Evropská unie zakázala v roce 1981 veškeré obchodování s velrybím masem, dovoz výrobků z kytovců a spolu s USA a některými dalšími zeměmi prosadily v roce 1983 zákaz mezinárodního obchodu s velrybami. (Vilímková, 2005)

9.8 Úmluva o ochraně evropsky planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (Bernská úmluva)

Bernská úmluva byla sjednaná v roce 1979 dne 19. září a v platnost vstoupila v roce 1982 dne 1. června. V současné době má tato úmluva 51 smluvních stran, které přistoupily k této úmluvě. Sekretariát Bernské úmluvy sídlí ve francouzském městě Štrasburk, kde také sídlí Rada Evropy. Cílem úmluvy je ochrana planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, které mají celoevropský význam i jejich přírodní stanoviště neboli biotopy a zejména ochrany ohrožených druhů, stěhovavých druhů. Úmluva má celkem 4 přílohy. První přílohou jsou přísně chráněné druhy rostlin, druhou přílohou jsou přísně chráněné druhy živočichů, třetí přílohou jsou chráněné druhy živočichů a čtvrtou přílohou jsou zakázané prostředky a způsoby zabíjení, odchytu a jiných forem využívání. Česká republika přijala tuto úmluvu v roce 1998. (https://www.mzp.cz/cz/bernska_umluva)

9.9 Evropská úmluva o krajině

Přijala ji Rada Evropy v roce 2000 a Česká republika ji přijala a podepsala v roce 2002 a vstoupila v platnost v roce 2004. Tato úmluva definuje krajinu jako základní složku evropského kulturního a přírodního dědictví a ta plní roli z hlediska životního prostředí, estetického a života společnosti. Krajina je území, a její charakter je výsledkem činností a vzájemného působení přírodních a antropogenních faktorů. Úmluva o krajině se vztahuje na krajinu, která je nejen esteticky nebo přírodovědecky cenná, ale i na běžné území krajiny, včetně krajinářsky narušených celků. Tato úmluva je závazná tudíž všechny smluvní strany musí dodržovat následující závazky.

- Zapojení veřejnosti, regionálních i místních orgánů a jiných institucí do vymezení krajinné politiky a jejich realizace a zahrnutí do vzdělávacích programů do škol,
 - vypracování a provádění politiky, která je zaměřená na ochranu a péči o krajinu, její plánování a řízení nástrojů k ochraně a péči o krajinu,
 - zahrnutí krajiny do územně plánovací politiky, v odvětvích, které mohou mít nepřímý či přímý vliv na krajinu a to je např. těžba nerostných
-

surovin, lesnictví, doprava, zemědělství, regionální rozvoj aj.
(Vráblíková, 2010)

9.10 Dohoda o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků (AEWA)

Je to ochrana, výzkum a monitoring a 172 druhů populací stěhovavých vodních ptáků na velmi rozsáhlém území. Od hnízdišť v Evropě a části Asie, až přes tahové cesty ptáků a zimoviště na africkém kontinentu. V České republice se vyskytuje 76 druhů vodních ptáků, které jsou zahrnuty v dohodě o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků. (Halkovová, 2011)

AEWA je nejrozsáhlejší dohoda, která byla uzavřena v Bonnské úmluvy. Byla sjednána v roce 1995 dne 16. června v Haagu a vstoupila v platnost v roce 1999 dne 1. listopadu. Česká republika ji podepsala v roce 2006 dne 1. září. Smluvní strany musí dodržovat tyto závazky:

- zahajovat nebo podporovat výzkum biologie a ekologie stěhovavých vodních ptáků,
- určovat lokality a stanoviště neboli biotopy vodních ptáků a chránit, udržovat i obnovovat je,
- podnikat opatření na ochranu těchto stěhovavých vodních ptáků, přičemž je věnována pozornost ohroženým druhům a druhům s nepříznivým stavem z hlediska ochrany,
- stanovovat orgány, které budou Dohodu provádět,
- zajišťovat, aby využívání stěhovavých vodních ptáků bylo udržitelné a probíhalo na základě vyhodnocení nejlepších dostupných znalostí jejich ekologie,
- bránit záměrnému vysazování nepůvodních druhů vodních ptáků,
- vytvářet programy, nebo informační mechanismy nebo materiály zaměřené na zvýšení veřejného povědomí o stěhovavých vodních ptácích, Dohodě, péči o mokřady atd.
(https://www.mzp.cz/cz/stehovavi_vodni_ptaci)

9.11 Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES)

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin neboli Convention on International Trade in Endangered Species –

CITES. Je to Washingtonská úmluva, která byla vytvořena v roce 1973 ve spolupráci s OSN. Snaží se dostat mezinárodní obchod s volně žijícími živočichy planě rostoucími rostlinami pro kontrolu všech zemí, aby se ohrožené druhy nevyhubili při bezohledném získávání k obchodním účelům. Dále kontroluje obchod s živočichy, kteří byli v zajetí a vypěstovanými druhy rostlin, které jsou ohroženy. Avšak se tato úmluva nedotýká domestikovaných zvířat a kulturních rostlin. (Primack, Richard B., 2001)

Vstoupila v platnost v roce 1975, kdy jí podepsalo prvních deset států, jako je Chile, Ekvádor, Kypr, Nigérie, Švýcarsko, Švédsko, Tunisko, USA, Uruguay a Spojené arabské emiráty. Dnes je 175 zemí v rámci této úmluvy a z toho 27 zemí je z Evropské unie. Smluvní strany vyhlásují, že je nezbytná mezinárodní spolupráce pro záchranu určitých druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin před nadměrným využíváním mezinárodním obchodem, lid a státy mají být nejlepšími ochránci fauny a flóry, volně žijící živočichové a planě rostoucí rostliny jsou ve svých mnohotvárných formách nenahraditelnou součástí přírodních systémů Země a musí být chráněny pro současnou i budoucí generace. (Kučera, 2010)

Dle této úmluvy jsou všechny ohrožené druhy planých rostlin a volně žijící živočichové rozděleny do 3 kategorií. Do první kategorie zařazujeme druhy, které jsou ohrožené vyhynutím, a které jsou nebo mohou být obchodem nepříznivě ovlivňovány. Do druhé kategorie řadíme druhy, které nejsou ohroženy bezprostředně a nejsou ohroženy vyhubením, ale mohly by se jimi stát, kdyby obchod s těmito druhy nebyl pod přísným dohledem. A do poslední kategorie zařazujeme druhy, o nichž smluvní strany prohlásí, že v mezích její právní svrchovanosti jsou předmětem opatření a jejich cílem je omezit jejich vyhubení. (Láznička, 2005)

V roce 2004 prezident České republiky podepsal zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a další opatření k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy). Je to už druhý zákon v České republice, který se týká problematiky CITES. Zákon č. 100/2004 Sb., nahradil zákon č. 16/1997 Sb., o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a plně rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

Do úmluvy CITES je zahrnuto více než 5 000 druhů zvířat a asi 28 000 druhů rostlin. Tyto druhy jsou rozděleny podle stupně ohrožení své existence v přírodě a jsou rozděleny do tří seznamů v přílohách I, II a III. (Kučera, 2010)

V první příloze jsou druhy přímo ohrožené vyhynutím, nebo by mohly být ohroženy mezinárodním obchodem. Co se týká obchodu, s těmito druhy v této příloze, tak je zcela zakázán, jak dovoz, tak vývoz, ale výjimečně je povolován. Pokud nastane tato výjimka tak musí být celním orgánům předloženo vývozní povolení ze země vývozu a současně i dovozní povolení země, kam je buď živočich nebo rostlina dovážena. V této příloze je asi 500 druhů živočichů a asi 300 druhů rostlin. Příkladem u živočichů jsou gorily, šimpanzi, orangutani, lemuři, velcí kytovci, delfíny, pandy, medvědi, tygři, gepardi, levharti, oba druhy slonů, kabar pižmový, nosorožci, řada dravců, bažantů, jeřábů a papoušků, určité druhy krokodýlů a ještěřů, velemloci, latimérie a mořské želvy. Druhy rostlin v této úmluvě jsou některé druhy kaktusů a orchidejí, některé palmy a vzácné exotické dřeviny, jako je např. brazilské růžové dřevo a další druhy. Z Fauny v České republice sem patří vydra říční, orel královský, orel mořský a sokol stěhovavý. (Kučera, 2010)

Druhá příloha obsahuje druhy, jejich situace v přírodě sice není kritická, ale mohly by být ohroženy, pokud by mezinárodní obchod nebyl regulován v souladu s principy udržitelnosti obnovitelných přírodních zdrojů. Hlavní důraz je kladen na povolení ze země vývozu, které musí potvrdit, že tímto vývozem nedochází k ohrožení volně žijících populací daného druhu. Vědecké orgány rozhodují a vyhodnocují rozsah obchodu podle vydaných povolení a srovnávají je s údaji o stavu populací zvířat a rostlin v přírodě. Pokud by tyto orgány zjistily, že je obchod příčinou nadměrného poklesu, doporučí omezení obchodu, např. ročními vývozními kvótami. Dále mohou navrhnout přeřazení daného druhu do přílohy I, kde je obchod úplně zakázán. Patří sem asi 4 000 druhů živočichů a cca 28 000 druhů rostlin. Příkladem živočichů jsou všechny druhy živočichů, které nejsou součástí přílohy I. Patří sem všechny opice, vydry, kočkovité šelmy, kytovci, hroši, luskouni, pekari, řada druhů antilop, nandu pampový, plameňáci, dále všechny druhy dravců, papoušků (výjimkou jsou korely, andulky, papoušci růžohrdlý), sov, kolibříků, loskutáků, rýžovníků aj. ptáků, různé druhy želv, všichni krokodýli, varani, leguáni, čeled' hroznýšovitých, některé druhy exotických žab a ryb, sklípkanů, motýlů, měkkýšů a mořských korálů. Z flóry sem patří všechny druhy, které nejsou uvedené v příloze I. a to jsou všechny druhy orchidejí a kaktusů, některé agáve, aloe, tilandsie a masožravé rostliny, sukulentní pryšcovité,

ženšen, některé dřeviny a další druhy. Z fauny a flóry v České republice patří všichni dravci, sovy, vlci, medvědi, rysí, kočky divoké, čápi černí, dropy velcí, jasoňe červenooké, pijavky lékařské, celá čeleď vstavačovitých, bramboříky nachové a sněženky podsnežníky. (Kučera, 2010)

Třetí a poslední příloha zahrnuje druhy, které jsou ohroženy mezinárodním obchodem pouze v určitých zemích a jsou chráněny jen na návrh těchto zemí. Při obchodování s těmito druhy je třeba celním orgánům předložit exportní povolení výkonného orgánu. Najdeme zde cca 250 druhů živočichů a 45 druhů rostlin. V této příloze nalezneme medojeda kapského, želvu trojkýlnou, mravenečnicka mexického, hyenu hřivnatou, aguti středoamerického, nosála bělohubého, kondora královského, chřestýše brazilského, pižmovku velkou, sviště himalájského, šakala obecného, užovku rybářskou, zmiji řetízkovou, brouka roháče, promýka mungo, lenochoda krátkokrčného, bažanta horského, koroptev korunkatou, holuba růžového, antilopu jelení, satyra himalájského, pagekona a jelena berberského. (Kučera, 2010)

Smluvní strany úmluvy CITES povolí obchod pouze pokud to bude v souladu s ustanovením. V České republice se vytvořil systém k zajištění úmluvy mezi MŽP, AOPK ČR a Českou inspekcí životního prostředí a navázala se spolupráce s Generálním ředitelstvím cel ČR, Státní veterinární službou a Fytokaranténní službou k zabezpečení Úmluvy. (Láznička, 2005)

Hlavní vývozní oblasti jsou Evropa, Japonsko, Čína, Korea, Severní Amerika, Střední východ a Austrálie. Nejvíce se obchoduje s kožešinami, kůžemi plazů, živými exotickými ptáky, mušlemi a korály, kaktusy, orchidejemi, rybkami a vzácnými tropickým dřevem. (Primack, Richard B, 2001)

Je velmi rozsáhlý nelegální obchod s živou přírodou a odhady uvádí obchodní obrat až 20 miliard USD ročně. Nejzávažnějším problémem je, že stoupl obchod s vymírajícími druhy, jako jsou tygři, z nichž se nejvíce vyváží kosti a pohlavní orgány, nosorožci, vyváží se nejvíce jejich rohy, medvědi, z nichž se vyváží nejvíce drápy a žlučníky aj. Dále se vyváží slonovina, kožešiny, kaviár, mláďata lidoopů a další živá zvířata. Obchod s ilegální s faunou a flórou je třetím nejvýnosnějším obchodem na světě hned za obchodem s drogami a zbraněmi. (Vilímková, 2005)

9.11.1 Legální a nelegální obchod s exempláři CITES

Ochrana ohrožených druhů rostlin a ohrožených druhů živočichů se musím nahlížet v celosvětovém měřítku a nelze to omezovat jen na jednotlivé státy. Ohrožené druhy se musí chránit v jejich přirozeném a původním prostředí. Úmluva zdůrazňuje, že státy

ale i lidé mají být nejlepšími ochránci své fauny a flóry. Ale je to jediná úmluva, která reaguje na mezinárodní obchod jako na významný faktor, který ohrožuje hodně druhů. Mezinárodní obchod je velmi ovlivňován bohatými zeměmi, kde je poptávka po atraktivních druzích živočichů a rostlin, až už pro chov v lidské péči nebo kvůli exotickým suvenýrům a výrobkům. Živočichové a rostliny jsou v zemích, kde se vyskytují, jsou hromadně odchyťováni či sbíráni a prodáváni do zahraničí. Někdy se prodávají živý, ale jindy jsou zpracováni do výrobků anebo jako cenné suroviny. Mezinárodní obchod se netýká pouze živých exemplářů, ale zahrnuje i další výrobní odvětví, která používají suroviny ze zvířat či rostlin. Například suvenýry (např. lahve s hady naloženými v alkoholu, sušené krokodýlí hlavy, lampičky vyrobené z korálů atd.), kosmetika (např. součástí voňavek a krémů atd.), luxusní dekorace či jiné tradiční symboly (např. japonská razítka hanko, jemenská držadla dýk z nosorožčích rohů, kostice velryb, řezby ze slonoviny atd.), kůže (např. oděvy, kabelky, boty atd.), lovecké trofeje (např. lebky, vycpaniny, kůže, rohy, židle z kopyt zeber atd.), móda (např. vlna z tibetských lam nebo antilop, kožešiny z kočkovitých šelem atd.), medicína (např. tradiční čínská medicína, která zpracovává tisíce druhů rostlin a živočichů, hlavně tygří kosti, medvědí žluč, ženšen, nosorožčí rohy aj.), dřevo (např. tropická dřeva na podlahy, hudební nástroje, nábytek atd.), maso (např. medvědí steaky, krokodýlí steaky, gorilí maso, velrybí maso atd.). (Kučera, 2010)

9.11.2 Česká republika a nelegální obchod s exempláři CITES

Přestože se zdá, že úmluva CITES je pro Českou republiku nepodstatná, ale zabýváme-li se kontrolou obchodu s exotickými druhy či nikoli, je zřejmé, že i občané ČR se podílejí na nelegálním obchodu s ohroženými druhy rostlin a ohroženými druhy živočichů. Podle statistik kontrolních orgánů EU je letiště Praha Ruzyně druhé letiště v Evropě s nejčastějšími záchyty nelegálně dovážených živočichů, rostlin i výrobků z nich. Na pašování má vliv mnoho věcí, jako je např. současné trendy, sezóna, zájem mezi lidmi a mnoho dalších. Ale nejpopulárnější jsou už mnoho let suchozemské želvy a papoušci. V Evropě je velký zájem o vzácnější plazy, jako jsou např. plazy z Madagaskaru nebo Austrálie, zpěvné a dravé ptáky, kaviár, tradiční čínskou medicínu a živé rostliny, jako jsou např. kaktusy, sukulenty a další. (Kučera, 2010)

Závěr

Stav ohrožení přírody a krajiny v dnešní době vyvolává potřebu lidí k záchraně naší přirozené krajiny. Technologie a celková lidská společnost se velmi rychle vyvíjí a tím vznikají nová zatížení pro přírodu. Proto se stále vytváří nové dohody nebo úmluvy na ochranu živočichů, rostlin a celkové přírody a krajiny. Ale i tak se najdou tací lidé, kteří se tyto úmluvy a dohody, a dokonce i zákony snaží porušovat nebo obcházet. I když je ochrana přírody a krajiny na vysoké úrovni stále je se v tomto oboru co učit a co napravovat. Musíme si uvědomit, že bez zdravé přírody nebudeme zdravý ani my lidé. Touto prací nechci nikoho ovlivňovat, ke větší ochraně přírody, ale aby si čtenáři uvědomily tuto problematiku a začaly se o přírodu zajímat ve svém vlastním zájmu.

Seznam použité literatury

1. Anděl, A. (1953). *Životní prostředí a jeho ochrana*. Konzulex, Ostrava. ISBN 89-85299-05-4
 2. Andreas, M. a Cepáková, E. (2004). *Metodická příručka pro praktickou ochranu netopůrů*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha. ISBN 80-86064-81-6
 3. Brožová, J. (2004). *Biologická rozmanitost v České republice: současný stav a trendy*. Ministerstvo životního prostředí, Praha. ISBN 80-7212-344-0
 4. Buček, A. a Lacina, J. (1999). *Geobiocenologie II*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Brno. ISBN 80-7157-41-71
 5. Culek, M. (2013). *Biogeografické regiony České republiky*. Masarykova univerzita, Brno. ISBN 978-80-210-6693-9
 6. Čihař, J. a Zpěvák, J. (2002). *Příroda v České a Slovenské republice*. Academia, Praha. ISBN 80-200-0938-8
 7. Čihař, M. (1998). *Ochrana přírody a krajiny I: územní ochrana přírody a krajiny v České republice*. Karolinum, Praha. ISBN 80-7066-509-4
 8. Damohorský, M. (2003). *České právo životního prostředí = Czech environmental law*. Univerzita Karlova v Praze, Praha. ISBN 80-85889-49-8
 9. Damohorský, M. a Drobník, J. (1999). *Zákony k ochraně životního prostředí a předpisy související*. C. H. Beck, Praha. ISBN 80-7179-252-7
 10. Drobník, J. a Dvořák, P. (2010). *Lesní zákon: komentář*. Wolters Kluwer ČR, Praha. ISBN 978-80-7357-425-3
 11. Halkovová, L. (2011). *Životní prostředí pro život*. Ministerstvo životního prostředí, Praha. ISBN 978-80-7212-561-6
 12. Herčík, M. (2004). *Ochrana životního prostředí a legislativa*. Vysoká škola podnikání, Ostrava. ISBN 80-86764-05-2
 13. Hora, J. et al. (1998). *Legislativa EU a ochrana přírody*. Česká společnost ornitologická, Praha. ISBN 80-87572-39-4
 14. Klvač, P. (2009). *Člověk, krajina, krajinný ráz*. Masarykova univerzita, Brno. ISBN 978-80-210-5090-7
 15. Kolařík, J. (2010). *Péče o dřeviny rostoucí mimo les*. ČSOP, Vlašim. ISBN 80-86327-44-2
-

-
16. Kovář, P a Univerzita Karlova (2008). *Ekosystémová a krajinná ekologie*. Karolinum, Praha. ISBN 978-80-246-1507-3
 17. Kučera, J. (2010). *Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin: základní informace se zaměřením na Českou republiku a Evropskou unii*. Ministerstvo životního prostředí, Praha. ISBN 978-80-7212-552-4
 18. Kučová, V. (2009). *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. Národní památkový ústav, Praha. ISBN 978-80-87104-52-1
 19. Láznička, V. a Agronomická fakulta. *Ochrana přírody a krajiny*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita. Brno. ISBN 978-80-7157-886-4
 20. Löw, J. a Ministerstvo životního prostředí (1995). *Rukověť projektanta místního územního systému ekologické stability: metodika pro zpracování dokumentace*. Doplněk, Brno. ISBN 80-85765-55-1
 21. Machar, I. a Drobilová, L. (2012). *Ochrana přírody a krajiny v České republice: vybrané aktuální problémy a možnosti jejich řešení*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc. ISBN 978-80-244-3041-6
 22. Miko, L. (2005). *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. C. H. Beck, Praha. ISBN 80-7179-904-1
 23. Míchal, I. (1994). *Ekologická stabilita*. Ministerstvo životního prostředí ČR, Brno. ISBN 80-85368-22-6
 24. Moldan, B. a Univerzita Karlova (2009). *Podmaněná planeta*. Karolinum, Praha. ISBN 978-80-246-1580-6
 25. Patzelt, Z. (2011). *Národní parky České republiky =: National parks in the Czech Republic = National parks der Tschechischen Republik*. Granit, Praha. ISBN 978-80-7296-077-4
 26. Pekárek, M. et al (2010). *Pozemkové právo*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň. ISBN 978-80-7380-253-0
 27. Plíva, K. a Průša, E. (1969). *Typologické podklady pěstování lesů*. Státní zemědělské nakladatelství, Praha. ISBN
 28. Primack, R. et al (2001). *Biologické principy ochrany přírody*. Portál, Praha. ISBN 80-7178-552-0
 29. Roth, P. (2003). *Legislativa Evropských společenství v oblasti územní a druhové ochrany přírody:(směrnice 79/409/EHS, směrnice 92/43/EHS,*
-

-
- rozhodnutí 97/266/ES*). Ministerstvo životního prostředí, Praha. ISBN 80-7212-222-3
30. Salaš, P. a Ústav šlechtění a množení zahradnických rostlin (2003). *Modernizace výukového procesu u předmětů ovocné, okrasné školkařství a ovocnářství: odborný seminář: sborník přednášek: Lednice na Moravě, 3. – 5. listopadu 2003*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Brno. ISBN 80-7157-715-4
31. Sanetřík, M. (2004). *Evropské národní parky*. Veduta, České Budějovice. ISBN 80-86438-08-2
32. Seibert, M. a Vysoká škola báňská (1997). *Směrnice Evropské unie a právo životního prostředí, Praha, 13.-14.května 1997: sborník referátů z mezinárodní konference*. VŠB-Technická univerzita, Ostrava. ISBN 80-7078-474-1
33. Simon, J. et al (2008). *Tvorba lesního regionálního biocentra na zemědělské půdě*. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Brno. ISBN 978-80-7375-175-3
34. Sklenička, P. (2003). *Základy krajinného plánování*. Naděžda Skleničková, Praha. ISBN 80-903206-1-9
35. Šilar, J. a Hruzík, L. (1980). *Lesní zákon a souvisící předpisy*. SZN, Praha. ISBN
36. Škácha, K. (2003). *Evropská unie – návod k použití*. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Praha. ISBN 80-86345-39-4
37. Ústav zemědělských a potravinářských informací (1978). *Zemědělská ekonomika*. Československá akademie zemědělských věd, Praha. ISSN 0139-570X
38. Vašíček, Z. a Ides, D. a Institut geologického inženýrství (2004). *Chráněná krajinná území a památky*. Vysoká škola báňská, Ostrava. ISBN 80-248-0676-2
39. Vilímková, V. a Stejskal, V. (2005). *Zákon o obchodování s ohroženými druhy a předpisy související*. Linde, Praha. ISBN 80-7201-512-5
40. Vorel, I. a Sklenička, P. a Fakulta architektury (1999). *Péče o krajinný ráz – cíle a metody: sborník přednášek a diskusních příspěvků z kolokvia konaného 17. a 18. února 1999 na Fakultě architektury v Praze*. ČVUT, Praha. ISBN 80-01-01979-0
-

-
41. Vráblíková, J. et al (2010). *Udržitelné hospodaření v krajině Podkrušnohoří*. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem. ISBN 978-80-7414-322-9
42. Zelenka, J. a Pásková, M. (2012). *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Linde, Praha. ISBN 978-7201-880-2
43. Zlatník, A. (1975). *Ekologie krajiny a geobiocenologie*. VŠZ Brno, Brno. ISBN
44. Mzp.cz (2008-2020). *Karpatská úmluva*. [online] [cit. 12. 04. 2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/karpatska_umluva
45. Mzp.cz (2008-2020). *Bernská úmluva*. [online] [cit. 12. 04. 2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/bernska_umluva
46. Mzp.cz (2008-2020). *Stěhovaví vodní ptáci*. [online] [cit. 12. 04. 2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/stehovavi_vodni_ptaci

Černá, M. (2021): *Právní úprava ochrany přírody a krajiny v České republice a Evropě. Bakalářská práce*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, katedra krajinného managementu, České Budějovice

Seznam použitých zkratek

ÚSES	Územní systém ekologické stability
AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
NP	Národní park
CHKO	Chráněné krajinné oblasti
ČOI	Česká obchodní inspekce
MZe	Ministerstvo zemědělství
EU	Evropská unie
ES	Evropské společenství
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ČÚOP	Český ústav ochrany přírody
AEWA	African-Euroasian Waterbird Agreement
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
USD	Americký dolar
SCIs	Sites of Community Importance
